

condition or behavior within the limits determined by the critical values of its parameters. Which determines the ability to respond adequately to a difficult situation. The next informative factors are competency in time, which characterizes the manager's ability to fully experience the present moment of his life, to see his life as a whole, which indicates a high level of self-actualization of the individual. It is this attitude, the psychological perception of time by the subject, proves the need for self-improvement, including, and professional. The development of professional managers' self-efficacy is related to its own performance in a particular activity and its professional competence. An important role in managers is the state of health, that is, the state of health, which has a fairly significant impact on the possibility of professional self-fulfillment and productive ability to use the experience and achievements of other specialists in the organization. In conditions of constant overload of managers, simultaneous execution of several works, significant nervous and mental tension, which characterize the management activities, put forward certain requirements for the state of health and lifestyle. The most important ability of managers is the ability to realize the goals set, to prioritize, to identify trends, to self-identify and to self-assess, persuade, systematize and process information, distribute forces and time. When performing professional activities, managers in difficult situations may have difficulties that can lead to aggression, but, based on the help and experience of colleagues, it is possible to overcome negative emotions and with a greater determination to perform their professional activity at a high level of performance.

Key words: professional activities, professional self-fulfillment, external professional self-fulfillment, internal professional self-fulfillment.

УДК: 159.938

Завадська Т.В.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ДИТЯЧИХ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Завадська Т.В. Визначення загальних чинників професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів. У статті наведені результати визначення загальних чинників професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів за допомогою регресійного аналізу. Побудовані моделі залежностей показників професійного самоздійснення виявили, що найбільш значуще впливовими є показники «ціннісні орієнтації», «зовнішня негативна мотивація», «активність». До найбільш інформативно значущих методик оцінки професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів можна віднести методику «Самоактуалізаційний тест Е. Шострома – САТ».

Ключові слова: професійне самоздійснення, професійне становлення, чинники самоздійснення, вихователь.

Завадская Т.В. Определение общих факторов профессионального самоосуществления воспитателей детских дошкольных учреждений. В статье приведены результаты определения общих факторов профессионального самоосуществления воспитателей детских дошкольных учреждений с помощью регрессионного анализа. Построенные модели зависимостей показателей профессионального самоосуществления показали, что наиболее значительно влияющими являются показатели «ценностные ориентации», «внешняя негативная мотивация», «активность». К наиболее информативно значимым методикам оценки профессионального самоосуществления воспитателей детских дошкольных учреждений можно отнести «Самоактуализационный тест Шострома – САТ».

Ключевые слова: профессиональное самоосуществление, профессиональное становление, факторы самоосуществления, воспитатель.

Постановка проблеми. Вихователь – один із перших професіоналів, які зустрічаються дитині на шляху освіти та особистісного розвитку. Розвиток дитини безпосередньо залежить від майстерності та професійності вихователів. З іншого боку, активне спілкування з дитиною в сучасному науково-технічному просторі спонукає вихователя до постійного самовдосконалення, пошуку сучасних форм та методів навчання, підвищення фахового рівня, що і є процесом самоздійснення у професії.

Відомо, що запорукою успішної педагогічно-виховної діяльності є наявність у фахівця певних педагогічних здібностей, любові до дітей, душевної щирості та інших суто людських якостей. Але з точки зору психофізіологічного забезпечення професійної діяльності ще й інші чинники, у тому числі психофізіологічні, сприяють самореалізації людини в професії.

Сучасна реформа освіти приділяє значну увагу системі дошкільного виховання, тому професійність, досконалість у професії актуалізує питання дослідження чинників професійного самоздійснення вихователів дошкільних навчальних закладів.

Вихідні передумови. У наших попередніх дослідженнях було доведено, що професійне самоздійснення особистості є досить складним, тривалим, багатоплановим системним процесом [2, 8]. Професійне самоздійснення розуміється як процес прогресивної зміни особистості під впливом соціуму, професійної діяльності та власної активності, спрямованої на самовдосконалення. Самоздійснення особистості супроводжується і соціально значущими досягненнями (зовнішня складова), і розвитком в особистісному та професійному напрямках (внутрішня складова). Професійне самоздійснення залежно від мотивації особистості та її життєвих прагнень відбувається на різних стадіях професійного становлення. Творчі, активні, амбітні особистості спроможні до постійного саморозвитку, самореалізації, самоздійснення у професії. Специфіка праці вихователя дошкільного навчального закладу полягає у постійному спілкуванні з дітьми, що потребує креативності та творчості, та надає широкі можливості щодо професійного зростання.

У попередніх дослідженнях були проаналізовані рівень професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів [8], темпераментальні особливості та ступінь професійного вигорання, вихователів дошкільних закладів у процесі професійної діяльності [3, 4], що уможливило виявлення індивідуально-психофізіологічних відмінностей вихователів. Виникає питання про ступінь прояву та наявність загальних чинників, які обумовлюють чи сприяють самоздійсненню особистості у професійній діяльності, зокрема вихователів дитячих дошкільних закладів.

Метою роботи є визначення на основі емпіричних досліджень чинників професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів.

Виклад методики і результатів досліджень. У роботі використовувався метод лінійного регресійного аналізу (метод Stepwise), який є статистичним методом дослідження впливу однієї або декількох незалежних величин на одну залежну – на показник професійного самоздійснення [9]. Регресійний аналіз

дозволяє зробити висновок про існування лінійного взаємозв'язку між досліджуваними змінними, дає математичний опис залежності між ними. Отримані значимо впливові експериментальні показники можна вважати чинниками психофізіологічного явища, яке є предметом дослідження.

Результатом регресійного аналізу є регресійна модель (регресійне рівняння) та показники, які характеризують статистичну значущість і практичне застосування побудованої моделі:

- коефіцієнт детермінації (R) є характеристикою загальної сили лінійного зв'язку між змінними в регресійній моделі;
- коефіцієнт R -квадрат (R Square) показує, яка доля сукупної варіації в залежній змінній описується незалежною змінною.

Зазначимо, що незалежні змінні називаються регресорами або предикторами, а залежні змінні — критеріальними показниками [10].

Дослідження були проведені на базі діючих дитячих садків (всього взяли участь 36 осіб), а також на базі Київського університету ім. Бориса Грінченка (42 особи, які мають фах «дошкільне виховання» і працюють у дитячих дошкільних закладах). Всі учасники дослідження – жінки, різного віку та з різним стажем роботи.

Емпіричні дані були отримані за допомогою опитувальників професійного самоздійснення [8], та опитувальників для визначення етапів та чинників професійного становлення фахівців [6]. Були задіяні наступні діагностичні методики: «Самоактуалізаційний тест Е. Шострома – САТ»; «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана); «Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема»; визначення рівня емоційного вигорання було проведено за методикою В.В. Бойко в модифікації Є.П. Ільїна» [1, 5]; дослідження психологічної структури темпераменту – за допомогою опитувальника Б.М. Смірнова [7]. Аналіз отриманих результатів виявив певні кореляційні залежності між показниками [3,8], що свідчить про їхню взаємодію, цілісність системи психофізіологічного забезпечення діяльності, зокрема професійного самоздійснення вихователів.

За допомогою регресійного аналізу визначалися кількісні залежності між отриманими показниками, що дозволяє виявити можливі чинники професійного самоздійснення вихователів вибірки. Був проведений регресійний аналіз для трьох узагальнених показників «Опитувальника професійного самоздійснення фахівців» окремо з показниками використаних психодіагностичних методик, а саме – «загального рівня професійного самоздійснення», «рівня внутрішньо-професійного самоздійснення» та «рівня зовнішньо-професійного самоздійснення». Також побудовані моделі залежностей деяких складових внутрішньо- та зовнішньо-професійного самоздійснення.

Отже, у регресійній моделі залежності показника «загального рівня професійного самоздійснення» найвищий значущий вплив виявлений щодо предиктора «ціннісні орієнтації», про що свідчать показники коефіцієнту детермінації R ($R=0,43$) та поясненої дисперсії R^2 ($R^2 = 0,19$). (Таблиця 1). Показник

«ціннісні орієнтації» визначає, наскільки людина керується життєвими цінностями, вмiє їх поділяти. Вони притаманні особистостям, що самоактуалізуються.

Далі за значущістю впливу визначений показник шкали «зовнішньо негативної мотивації» (разом з попереднім показником R досягає значення 0,53; $R^2 = 0,28$). На показник «загального рівня професійного самоздійснення» впливають такі змінні: «активність» – властивість темпераменту особистості – показує, як людина діє – наполегливо, зосереджено, цілеспрямовано (сукупні значення коефіцієнтів $R = 0,59$; $R^2 = 0,59$), та «синергія» – здатність особистості до цілісного сприйняття світу і людей, знаходження закономірних зв'язків усіх явищ життя – була визначена за методикою САТ (інформативність регресійної моделі досягає достатньо високого рівня – сукупні коефіцієнти $R = 0,65$; $R^2 = 0,42$). Визначені показники виявилися достатньо впливовими на показник професійного самоздійснення, їх можна вважати чинниками впливу згідно з показниками отриманих коефіцієнтів.

Таблиця 1

**Регресійна модель предикації
«загального рівня професійного самоздійснення»**

Модель	R	R^2
1	0,43	0,19
2	0,53	0,28
3	0,59	0,35
4	0,65	0,42

Предиктори: 1) «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома); 2) № 1 та «зовнішньо негативна мотивація» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра); 3) №№ 1, 2 та «активність» (методика властивостей темпераменту Смірнова); 4) №№ 1, 2, 3 та «синергія» (методика САТ Шострома).

R – коефіцієнт детермінації; R^2 – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Аналіз другої регресійної моделі залежності показника «рівня внутрішньо-професійного самоздійснення» від показників психодіагностичних методик та опитувальника наведений у Таблиці 2.

Як показано у таблиці 2, у вихователів дитячих дошкільних закладів для показника «рівень внутрішньо-професійного самоздійснення» найбільш значущим є предиктор «ціннісні орієнтації» (методика САТ) – коефіцієнт детермінації $R = 0,39$; $R^2 = 0,15$. Далі за значущістю іде показник «зовнішньо негативної мотивації» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра, значення коефіцієнтів $R = 0,50$ та $R^2 = 0,25$; таблиця 2) та показник «синергія» (методика САТ Шострома, значення коефіцієнтів $R=0,56$; $R^2=0,32$). Визначені предиктори моделі «рівня внутрішньо-професійного самоздійснення» є аналогічними і для моделі «загального рівня професійного самоздійснення» за виключенням показника «активність» (як властивості темпераменту).

**Регресійна модель предикації
«рівня внутрішньо професійного самоздійснення»**

Модель	R	R ²
1	0,39	0,15
2	0,50	0,25
3	0,56	0,31

Предиктори: 1) «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома); 2) № 1 та «зовнішньо негативна мотивація» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра); 3) №№ 1, 2 та «синергія» (методика САТ Шострома).

R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Наступна модель – предикація «рівня зовнішньо професійного самоздійснення». Виявилось, що саме показник «активність» (як показник темпераменту) є найбільш значущо впливовим, значення коефіцієнтів R = 0,42; R² = 0,18 (Таблиця 3).

**Регресійна модель предикації
«рівня зовнішньо професійного самоздійснення»**

Модель	R	R ²
1	0,42	0,18
2	0,51	0,26
3	0,58	0,33
4	0,61	0,38

Предиктори (впливові змінні): 1) «активність» (методика властивостей темпераменту Смирнова); 2) № 1 та «самоповага» (методика САТ Шострома); 3) № № 1, 2 та «зовнішньо негативна мотивація» (мотивація професійної діяльності); 4) № № 1, 2, 3 та «емоційна відстороненість» (методика емоційного вигорання).

R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Наступними впливовими чинниками на рівень зовнішньо професійного самоздійснення визначена пара показників «активність» (властивість темпераменту) та «почуття самоповаги» (властивість людини поважати та цінити себе, якщо для цього є об'єктивні підстави) (методика САТ Шострома), згідно з показниками коефіцієнтів моделі (R = 0,51 та R² = 0,26). У наступній моделі до пари вказаних показників додається предиктор «зовнішньо негативна мотивація» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра в модифікації Реана, R = 0,58 та R² = 0,33). Вірогідно, зовнішні негативні впливи на особистість вихователя (неповага, незрозуміння тощо) спонукають його до професійного самоздійснення. В останній моделі до зазначених додається ще предиктор «емоційна відстороненість» (методика емоційного вигорання В.В. Бойко), що трактується як емоційний захист, коли людина виключає емоції зі сфери професійної діяльності (R = 0,61 та R² = 0,38; таблиця 3). Згідно з показаннями коефіцієнтів, визначені показники також можна віднести до чинників впливу на професійне самоздійснення особистості.

Отже, наведене вище вказує на те, що предиктор «зовнішньо негативна мотивація» виявляється у всіх трьох моделях залежності показників «загально-го рівня професійного самоздійснення», «рівня внутрішньо-професійного самоздійснення» та «рівня зовнішньо-професійного самоздійснення». Можливо це тому, що всі вихователі дошкільних закладів – жінки, дуже емоційні, вразливі, і негативні прояви зовнішнього оточення спонукають їх до самореалізації у професії. Найвагомішими за показниками коефіцієнтів є предиктори «ціннісні орієнтації» та «активність».

Подальший аналіз регресійних моделей пов'язаний з моделюванням залежності складових професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів з показниками емпіричних досліджень.

Регресійні моделі предикації складових внутрішньо-професійного самоздійснення

Модель предикації властивості «потреба у професійному вдосконаленні» складової внутрішньо-професійного самоздійснення виявила, що показник «зовнішня позитивна мотивація» є найбільш значущим ($R = 0,35$ та $R^2 = 0,12$, таблиця 4). Показник «щирість» (методика визначення властивостей темпераменту) виявився другим предиктором, що впливає на властивість «потреба у професійному вдосконаленні» ($R = 0,43$ та $R^2 = 0,18$), але, беручи до уваги значення коефіцієнтів, ці впливи значно менші в порівнянні з наведеними у таблицях 1-3.

Таблиця 4

Потреба у професійному вдосконаленні

Модель	R	R ²
1	0,35	0,12
2	0,43	0,18

Предиктори: 1) «зовнішня позитивна мотивація» (мотивація професійної діяльності Земфіра модифікації Реана); 2) № 1 та «щирість» (темперамент за методикою Смирнова). R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Регресійна модель предикації «проекту власного професійного розвитку» показниками задіяних методик мала більш інформативний характер. Основними чинниками предикації виявилися показники методики САТ (самоактуалізаційний тест Шострома), і найвпливовішим предиктором у цій моделі виявився показник «спонтанність» (здатність людини бути самою собою, прямо виражати свої почуття). Але отримані коефіцієнти ($R = 0,29$ та $R^2 = 0,09$; таблиця 5) мають незначні величини. Другий за значенням коефіцієнтів виявився показник «зовнішньо негативна мотивація».

Також рівень показника «проект власного професійного розвитку» додатково зумовлюється такими показниками САТ, як «самоповага» (значення $R = 0,50$ та $R^2 = 0,25$, таблиця 5) та «шкала підтримки» (визначає спрямованість особистості на власні цілі, переконання, власні почуття і думки), загалом коефіцієнти мають значення $R = 0,55$; $R^2 = 0,30$.

Модель предикації складової «переважаюче задоволення власними професійними досягненнями» показника внутрішньо професійного самоздійснення виявила лише один впливовий показник – «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома), значення коефіцієнтів були незначними ($R = 0,28$; $R^2 = 0,08$).

Таблиця 5

Наявність проекту власного професійного розвитку

Модель	R	R ²
1	0,29	0,09
2	0,43	0,19
3	0,50	0,25
4	0,55	0,30

Предиктори: 1) «спонтанність» (САТ Шострома); 2) № 1 та «зовнішньо негативна мотивація» (мотивація професійної діяльності Земфіра модифікації Реана); 3) № № 1, 2 та «самоповага» (САТ Шострома); 4) № № 1, 2, 3 та «шкала підтримки» (САТ Шострома).

R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Модель предикації складової «постійна постановка нових професійних цілей» показника внутрішньо професійного самоздійснення (таблиця 6) виявила, що найбільш значущий впливовий показник – «ефективність діяльності» (анкетування), коефіцієнти $R = 0,33$; $R^2 = 0,11$ (таблиця 6).

Таблиця 6

Постійна постановка нових професійних цілей

Модель	R	R ²
1	0,33	0,11
2	0,41	0,17
3	0,47	0,22

Предиктори: 1) «ефективність діяльності» (анкетування самооцінки людини); 2) № 1 та «внутрішня мотивація» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра); 3) № № 1, 2 та «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома).

R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Далі у моделі виявлений другий за значущістю предиктор – показник «внутрішня мотивація» (методика мотивації професійної діяльності), котрий свідчить – для людини велике значення має саме професійна діяльність. Третім предиктором був визначений показник «ціннісні орієнтації» (методика САТ), загальні коефіцієнти $R = 0,47$; $R^2 = 0,22$ (таблиця 6). На нашу думку, виявлені за моделлю змінні показники є підтвердженням того, що вони є ефективною рушійною силою пошуку та постановки нових професійних цілей. Це важливо саме у професії вихователя, коли праця пов'язана з постійним спілкуванням з дітьми, які дуже швидко ростуть та змінюються. Саме це й спонукає вихователів до постійного пошуку нових форм спілкування та навчання.

У наступній моделі предикації виявилась залежність показника «формування власного життєво-професійного простору» від впливових змінних «ціннісні орієнтації» (методика САТ) та «емоційна відстороненість» (методика В.В. Бойко), при цьому залежність була досить значною згідно зі значеннями отри-

маних коефіцієнтів ($R = 0,43$; $R^2 = 0,19$; $R = 0,52$; $R^2 = 0,27$, таблиця 7). Якщо залежність «формування власного життєво-професійного простору» від показника «ціннісні орієнтації» викликає позитивне враження, то вплив показника «емоційна відстороненість» викликає занепокоєння, позаяк свідчить про певну професійну деформацію особистості, виключення емоцій зі сфери діяльності, а, отже, праця стає автоматичною, роботоподібною.

Таблиця 7

Формування власного "життєво-професійного простору"

Модель	R	R ²
1	0,43	0,19
2	0,52	0,27

Предиктори: 1) «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома); 2) № 1 та «емоційна відстороненість» (методика по визначенню емоційного вигорання).

R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Регресійні моделі предикації складових зовнішньо-професійного самоздійснення

У моделі предикації показника «досягнення поставлених професійних цілей» – складової зовнішньо-професійного здійснення – основним впливовим показником був визначений предиктор «ціннісні орієнтації» (методика САТ, зі значеннями $R = 0,35$; $R^2 = 0,12$); другий впливовий предиктор – показник «активність» (властивість темпераменту), третім був визначений показник «зовнішньо негативна мотивація» (методика мотивації професійної діяльності). Загальні коефіцієнти $R = 0,53$; $R^2 = 0,28$ (таблиця 8), що вказує на досить міцну залежність показника «досягнення поставлених професійних цілей» від експериментально визначених показників.

Таблиця 8

Досягнення поставлених професійних цілей

Модель	R	R ²
1	0,35	0,12
2	0,46	0,20
3	0,53	0,28

Предиктори: 1) «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома); 2) №1 та «активність» (темперамент Смірнова); 3) № 1, 2 та «зовнішньо негативна мотивація» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра).

R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Наступна модель – залежність показника «визнання досягнень фахівця професійним співтовариством» – виявила лише один предиктор – «активність», який характеризує особистість через особливості її темпераменту та через наполегливі, цілеспрямовані дії ($R = 0,33$; $R^2 = 0,11$).

Модель предикації показника «Використання професійного досвіду та здобутків іншими фахівцями» виявила п'ять чинників впливу, серед яких найбільш значущим виявився показник «активність» (значення коефіцієнтів $R =$

0,38; $R^2 = 0,15$; таблиця 9). Другим за значенням виявився показник методики САТ «самоприйняття», який означає, що людина сприймає себе зі всіма перевагами та недоліками, що може сприяти розвитку, зокрема професійному самоздійсненню. Значення коефіцієнтів за двома предикторами були достатньо високими ($R = 0,45$; $R^2 = 0,21$; таблиця 9).

Таблиця 9

Використання професійного досвіду та здобутків іншими фахівцями

Модель	R	R^2
1	0,38	0,15
2	0,45	0,21
3	0,53	0,28
4	0,57	0,33
5	0,63	0,39

Предиктори: 1) «активність» (темперамент Смирнова); 2) № 1 та «самоприйняття» (методика САТ Шострома); 3) № 1, 2 та «емоційна відстороненість» (методика визначення емоційного вигорання); 4) № 1, 2, 3 та «сензитивність до себе» (методика САТ Шострома); 5) № 1, 2, 3, 4 та «особистісна відстороненість» (методика емоційного вигорання).

R – коефіцієнт детермінації; R^2 – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Потім з меншими значеннями коефіцієнтів до групи предикторів приєднуються показники «емоційна відстороненість» (людина діє суто автоматично), «сензитивність до себе» (усвідомлення людиною своїх потреб та почуттів) та «особистісна відстороненість» (означає втрату інтересу до людини – суб'єкта професійної діяльності, сприйняття партнера як об'єкта маніпуляцій; стан відчуження від самого себе [10], неадекватне сприйняття своєї особи, свого «Я»; одна з основних ознак синдрому емоційного вигорання). Значення коефіцієнтів зростають у межах $R = 0,38 - 0,63$; $R^2 = 0,15 - 0,39$; таблиця 9), що свідчить про значний вплив цих чинників на показник «використання професійного досвіду та здобутків іншими фахівцями» – складової показника зовнішньопрофесійного самоздійснення особистості.

Далі розглянемо модель предикації показника «розкриття особистісного потенціалу й здібностей у професії». Регресійний аналіз моделі вивів три чинники, що впливають на зазначений вище показник: «емоційна відстороненість», «самоповага», «зовнішньо негативна мотивація» (таблиця 10). Значення коефіцієнта детермінації R коливались у межах від 0,28 до 0,46; для R^2 від 0,08 – 0,21.

Таблиця 10

Розкриття особистісного потенціалу і здібностей у професії

Модель	R	R^2
1	0,28	0,08
2	0,40	0,16
3	0,46	0,21

Предиктори: 1) «емоційна відстороненість» (емоційне вигорання); 2) №1 та «самоповага» (методика САТ Шострома); 3) №1, 2 та «зовнішньо негативна мотивація (мотивація професійної діяльності Земфіра).

R – коефіцієнт детермінації; R^2 – коефіцієнт поясненої дисперсії.

В останній моделі цієї роботи розглядалась предикація показника «вияв високого рівня творчості у професійній діяльності» (таблиця 11). Найбільш впливово значущим виявився показник «ціннісні орієнтації» ($R = 0,40$; $R^2 = 0,16$); другим – показник «активність» (прояв темпераменту). Такі предиктори для показника, що визначає рівень творчості в діяльності, цілком зрозумілі – тільки активна особистість з позитивними ціннісними орієнтаціями здатна до високого рівня творчості у професії вихователя дошкільного дитячого закладу.

Таблиця 11

Вияв високого рівня творчості у професійній діяльності

Модель	R	R ²
1	0,40	0,16
2	0,48	0,23

Предиктори (впливові змінні): 1) «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома); 2) «активність» (властивості темпераменту за методикою Смірнова).

R – коефіцієнт детермінації; R² – коефіцієнт поясненої дисперсії.

Обговорення та висновки

Проведений регресійний аналіз моделей залежності показників «загального рівня професійного самоздійснення», «рівня внутрішньо-професійного самоздійснення» та «рівня зовнішньо-професійного самоздійснення», а також моделей залежностей деяких складових внутрішньо-професійного та зовнішньо-професійного самоздійснення виявив досить міцні зв'язки між отриманими експериментально показниками та досліджуваним феноменом професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів.

Виявилось, що найбільш інформативним показником у моделях предикації професійного самоздійснення виявився показник «ціннісні орієнтації» (методика САТ), який був визначений у 7 моделях із 13, що розглядалися. На нашу думку, виявлений факт є дуже позитивним саме у професії вихователя, позаяк саме в дитинстві закладаються основи життєвих цінностей. Показник «зовнішня негативна мотивація» був визначений у 6 моделях. Вірогідно, таке вагоме значення цього показника можна пояснити вразливістю та емоційністю вихователів, особливостями жіночої статі. Показник «активність» як властивість темпераменту, також був визначений у шістьох моделях предикації. Властивість характерна для особистостей енергійних, активних, що також є позитивним у професії вихователя дитячих дошкільних закладів.

Слід окремо відмітити, що деякі ознаки синдрому емоційного вигорання, наприклад, «емоційна відстороненість» (чотири моделі) та «особистісна відстороненість» (одна модель), також виявлені серед чинників, що впливають на показники професійного самоздійснення.

Моделі предикацій показали, що найчастіше виявлені впливові залежності від показників, що визначалися за діагностичною методикою «Самоактуалізаційний тест Е. Шострома – САТ», це показники «самоповага» (три моделі),

«самоприйняття», «сензитивність до себе», «спонтанність», «синергія» (всі – по одній на одну модель). Наступними за значущістю виявилися показники, визначені за методикою «Мотивація професійної діяльності Земфіра в модифікації Реана». Але впливи зазначених показників є помірними.

З наведеного можна зробити наступні **висновки**:

1. регресійний аналіз предикації моделі «Загальний рівень професійного самоздійснення» виявив значущими чинники «ціннісні орієнтації», «зовнішня негативна мотивація», «активність», «синергія»;
2. регресійний аналіз предикації моделі «Рівень внутрішньо професійного самоздійснення» визначив такі чинники: «ціннісні орієнтації», «зовнішня негативна мотивація», «синергія»;
3. регресійний аналіз предикації моделі «Рівень зовнішньо професійного самоздійснення» визначив такі чинники: «ціннісні орієнтації», «самоповага», «зовнішня негативна мотивація»;
4. найбільш вираженими загальними чинниками професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів виявилися наступні показники: «ціннісні орієнтації», «зовнішня негативна мотивація», «активність»;
5. до найбільш інформативно значущих методик оцінки професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів можна віднести методику «Самоактуалізаційний тест Е. Шострома – САТ».

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з розробкою пропозицій щодо сприяння самовдосконалення вихователів, зниження ознак симптомів емоційного вигорання.

Список використаних джерел

1. Бойко В.В. Энергия эмоций. /В.В.Бойко // 2-е изд., доп. и перераб. — СПб.: Питер. – 2004. – 474 с.
2. Завадська Т.В. До питання професійного самоздійснення вихователя дошкільного навчального закладу / Т.В. Завадська // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2013. – Том V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – Випуск 13. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2013. – С. 98-108.
3. Завадська Т.В. Деякі індивідуально-психологічні особливості вихователів дитячих садків / Т.В. Завадська // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К.: «Срібна Хвиля», 2014. – Том IV. Психологія розвитку дошкільника. – Випуск 10. – С. 54-69.
4. Завадська Т.В. Психоемоційний стан вихователів дитячих дошкільних закладів /Т.В. Завадська //Психологічний часопис: збірник наукових праць /за ред. С.Д. Максименка. – №1. – Вип. 1. – Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2015. – С. 25-31.
5. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы /И.П. Ильин // СПб: «Питер». – 2000 – 512 с.

6. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія / О.М. Кокун. – К.: ДП Інформ.-аналіт. агенство. – 2012. – 200 с.
7. Практикум по основам психологии: Тексты и хрестоматия. // Учебное пособие для студентов медицинских институтов/сост. В.А. Мельников. – Симферополь, «СОНАТ». – 1997. – 254 с.
8. [Електронний ресурс] Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості: монографія / О.М. Кокун, В.В. Клименко, О.М. Корніяка, О.Р. Малхазов та ін.; за ред. О.М. Кокуна. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 297 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/>,
9. [Електронний ресурс] <http://www.statmethods.ru/>.
10. [Електронний ресурс] <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.

Spisok vikoristanih djerel

1. Boyko V.V. Energiya emociy / V.V..Boyko // 2-e izd., dop. i pererab. — SPb.: Piter - 2004. - 474 s.
2. Zavadska T.V. Do pitannya profesijnogo samozdiysnennya vichovatelya doshkil'nogo navchal'nogo zakladu / T.V. Zavadska // Aktual'ni problemi psichologii: Zbirnik naukovich prac' Institutu psichologii imeni G.S.Kostyuka NAPN Ukraini. - 2013. - Tom V: Psihofiziologia. Psichologia prac. Eksperimental'na psichologia. Vipusk 13. - K.: DP «Snformaciyno-analitichne agentstvo», 2013. — S. 98-108.
3. Zavadska T.V. Deyaki individual'no-psichologichni osoblivosti vichovateliv dityachiv sadkiv / T.V. Zavadska // Aktual'ni problemi psichologii: Zbirnik naukovich prac' Institutu psichologii imeni G.S.Kostyuka NAPN Ukraini. – Tom V. Psichologia rozvitku doshkil'nika.- Vipusk 10. - K.: «Sribna chvil'a» - 2014. — S. 54-69.
4. Zavadska T.V. Psychoemociyniy stan vichovateliv dityachich doshkil'nih zakladiv / T.V. Zavadska //Psichologichniy chasopis: zbirnik naukovich prac' /za red. S.D. Maksimenka. - №1. – Vip. 1. – K: Institut psichologii imeni G.S.Kostyuka NAPN Ukraini / - 2015. - S. 25-31.
5. Il'in E.P. Motovaciya i motivi /E.P. Il'in //– SPb.: Piter . - 2000 – 512 s. - S. 467- 469.
6. Kokun O.M. Psihomologija profesijnogo stanovlennja suchasnogo fahivcja: Monografija / O.M. Kokun. – K.: DP "Inform.-analit. agenstvo", 2012. – 200 s.
7. Prakticum po osnovam psichologii: Teksti i hrestomatiya // Uchebnoe posobie dlya studentov medicinskih institutov /Sost. V.A. Mel'nikov. – Simferopol: «SONAT». – 1997 - 254 s.
8. [Elektronnyj resurs] Psihofiziologichni zakonomirnosti profesijnogo samozdiysnennja osobystosti : monografija / O.M. Kokun, V.V. Klymenko, O.M. Kornijaka, O.R. Malhazov [ta in.]; za red. O.M. Kokuna. – K.: Pedagogichna dumka, 2015. – 297 s. – Rezhym dostupu: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/>.
9. [Electronniy resurs] <http://www.statmethods.ru/>.
10. [Electronniy resurs] <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.

Zavadzka T. V. General factors of professional self-realization of preschool tutors determinations. Determinations of general factors, that stimulate or assist personality self-realization at professional activity preschool tutors, were carried out by linear regressive analysis on the models of predication indexes. In this models is appeared "valued orientations" index of the most informing and influential indexes (CAT methodology), that was certain in seventh models from 13, that was examined. In six models to predication were certain influential indexes "external negative motivation" and "activity" as property of temperament. Some signs of syndrome of the emotional burning down, as then the "emotional removed"(four models) and "personality removed"(one model) is also marked among factors that influence on the indexes of professional self-realization.

The predication models are educed that mostly influential dependences on indexes that was determined on diagnostic methodology of "CAT test", it is indexes of "self-esteem"(three models), "self-acceptance", "sensitivity to itself", "spontaneity", "synergy"(all - for one the models). Indexes "external positive motivation" and "internal motivation"(methodology is "Motivation of professional activity ") had insignificant moderate influences.

Keywords: professional activity, tutor, self-actualization, self-realization.

УДК: 159.938

Кокун О.М., Серьогін Ю.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНИХ ШКІЛ

Кокун О.М. Серьогін Ю.В. Дослідження психологічних чинників професійного самоздійснення вчителів музичних шкіл. Встановлено, що найбільш вагомим чинником професійного самоздійснення вчителів музичних шкіл є рівень внутрішньої професійної мотивації. Цей чинник виявився провідним як щодо усіх трьох узагальнених показників професійного самоздійснення (загальний рівень, рівні внутрішньо- та зовнішньо- професійного самоздійснення) так і для шести з десяти ознак, які ці рівні складають. Другим за вагою чинником є рівень професійної самоефективності. Додатковими чинниками стали п'ять показників шкал САТ, які характеризують вираженість творчої спрямованості особистості, здатність переживати справжній момент свого життя у всій його повноті, відчуваючи цілісність власного буття – нерозривність минулого, сьогодення і майбутнього.

Ключові слова: самоздійснення, професійне самоздійснення, професійне становлення, чинники самоздійснення, вчителі музичних шкіл.

Кокун О.М. Серегин Ю.В. Исследование психологических факторов профессионального самореализации учителей музыкальных школ. Установлено, что наиболее весомым фактором профессионального самоосуществления учителей музыкальных школ является уровень внутренней профессиональной мотивации. Этот фактор оказался ведущим как для всех трех обобщенных показателей профессионального самоосуществления (общий уровень, уровне внутренне- и внешне- профессионального самоосуществления), так и для шести из десяти признаков, определяющих эти уровни. Вторым по весу фактором является уровень профессиональной самоэффективности. Дополнительными факторами стали пять показателей шкал САТ, характеризующих выраженность творческой направленности личности, способность переживать настоящий момент своей жизни во всей его полноте, чувствуя целостность собственного бытия – неразрывность прошлого, настоящего и будущего

Ключевые слова: самоосуществление, профессиональное самоосуществления, профессиональное становление, факторы самоосуществления, учителя музыкальных школ.

Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2017. – Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – Випуск 17. – 179 с.

Головний редактор:

дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор
С.Д. Максименко

Заступник головного редактора: дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор **Н.В. Чепелева**.

Відповідальні секретарі: канд. психол. наук, ст.н.с. **Н.В. Слободяник** (друкована версія), канд. психол. наук, ст.н.с. **О.Л. Вернік** (електронна версія).

Редакційна колегія:

Моляко В.О., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Карамушка Л.М.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Смульсон М.Л.**, дійсний НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Кокун О.М.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Максимова Н.Ю.**, доктор психол. наук, професор; **Москаленко В.В.**, доктор філос. наук, професор; **Піроженко Т.О.**, доктор психол. наук, професор; **Швалб Ю.М.**, доктор психол. наук, професор; **Музика О.Л.**, канд. психол. наук, професор; **Кісарчук З.Г.**, канд. психол. наук, ст.н.с.; **Терещук А.Д.**, канд. психол. наук, ст.н.с.

Члени міжнародної редакційної колегії:

Антон Фабіан, професор, доктор габілітований, завідувач кафедри соціальної роботи, Університет Павла Йозефа Шафарика в Кошицях (Словаччина); **Марек Палюх**, професор надзвичайний, доктор габілітований гуманітарних наук, завідувач кафедри соціальної педагогіки в Інституті педагогіки Жешівського університету (Польща); **Євген Глива**, професор, доктор філософських наук з психології, іноземний член НАПН України, (Австралія); **Роман Трач**, професор, доктор філософських наук, іноземний член НАПН України (США); **Альфред Прітц**, професор, доктор з психології та педагогіки, ректор університету ім. Зігмунда Фрейда (Австрія).

Редакційна рада тому: **Кружева Т.В.** (відповідальний редактор тому), канд. психол. наук, доцент; **Клименко В.В.** доктор психол. наук, професор; **Корніяка О.М.** доктор психол. наук, ст.н.с.; **Завадська Т.В.** канд. біол. наук, ст.н.с.; **Савченко Т.Л.** мол.н.с (відповідальний секретар тому).

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.
(протокол № 11 від 26.10.2017 р.)*

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17847-6693ПР від 10.06.2011*

*Збірник внесено до Переліку наукових фахових видань України в галузі психологічних наук
(Наказ МОН України № 1021 від 7.10.2016 р.)*

З М І С Т

<i>Албул В.Г.</i> Засоби розвитку словника у дошкільників.....	3
<i>Болотнікова І.В.</i> Визначення загальних чинників професійного самоздійснення працівників профспілок.....	12
<i>Войтович М.В.</i> Дослідження психологічних чинників професійного самоздійснення шкільних психологів.....	19
<i>Гуменюк Г.В.</i> Теоретико-методологічні підходи до вивчення самоздійснення суб'єкту праці.....	30
<i>Дзвоник Г.П.</i> Визначення загальних чинників психофізіологічного забезпечення професійного самоздійснення менеджерів.....	44
<i>Завадська Т.В.</i> Визначення загальних чинників професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів.....	57
<i>Кокун О.М. Серьогін Ю.В.</i> Дослідження психологічних чинників професійного самоздійснення вчителів музичних шкіл.....	69
<i>Корніяка О.М.</i> Визначальні чинники професійного самоздійснення викладача вищої школи.....	76
<i>Панасенко Н.М.</i> Дослідження психологічних чинників професійного самоздійснення лікарів.....	90
<i>Підлісна С.В.</i> Інтерактивне навчання як чинник розвитку особистості.....	101
<i>Сабліна Н. В.</i> Значення дослідження темпераменту студентів для оптимізації процесу адаптації.....	110
<i>Савченко Т.Л.</i> Визначення основних психологічних чинників професійного самоздійснення вчителів.....	118
<i>Сердюк Л.З.</i> Структура та функція психологічного благополуччя особистості.....	124
<i>Чайка Г.В.</i> Методологія дослідження особистісної автономії як ключової ознаки самодетермінації особистості.....	133
<i>Чиханцова О.А.</i> Модель життєстійкості особистості.....	142
<i>Шамич О.М.</i> Психологічні особливості самоорганізації особистості в параолімпійському спорті.....	150
<i>Шульга В.В.</i> Гедоністичні переваги сучасної молоді.....	159
<i>Ятчук М.С.</i> Психологічна робота з працівниками Державної кримінально-виконавчої служби України: сучасний стан, проблеми та перспективи	165
Відомості про авторів.....	174